

Міністерство освіти і науки в Україні
Тернопільський національний економічний університет
Юридичний факультет

Кафедра кримінального права та процесу

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни «Кримінальний процес»

«Підозрюваний в кримінальному процесі»

Студентки 3-го курсу ПР-31 групи

Галузі знань 0304 «Право»

Спеціальності 6.030401

«Правознавство»

Курушин А.А. _____

Керівник к.ю.н., доцент

Рогатинська Н.З. _____

Кількість балів: _____

Оцінка:ECTS _____

Тернопіль - 2016

ЗМІСТ

ВСТУП.....3

РОЗДІЛ I Набуття статусу підозрюваного :

1.1 Порядок вручення повідомлення про підозру.....6

1.2 Затримання особи за підозрою у вчиненні кримінального
правопорушення.....14РОЗДІЛ II Процесуальний статус підозрюваного у кримінальному
провадженні:

2.1 Права та обов'язки підозрюваного.....19

2.2 Порядок допиту підозрюваного.....23

2.3 Розшук підозрюваного.....27

ВИСНОВКИ.....30

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....33

ВСТУП

Актуальність теми. Повідомлення про підозру є одним з найважливіших дій в проведенні досудового розслідування. Воно показує результат зробленої за певний час роботи, зібрані докази, переважно в більшості випадків передбачає наступний напрямок кримінального провадження і є першим моментом притягнення до кримінальної відповідальності.

Даний момент означає те, що в кримінальному судочинстві з'являється такий новий учасник процесу – як підозрюваний. Підозрюваний є однією з основних осіб у кримінальному процесі, навколо якої зосереджуються процесуальні дії органів досудового розслідування, прокурора, суду та інших учасників процесу.

Аналізуючи новий Кримінальний процесуальний кодекс України, прийнятий у 2012 році, та вивчаючи положення кримінального процесу, є важливим розглянути теоретичні і практичні питання, які безпосередньо стосуються статусу підозрюваного в кримінальному провадженні.

Також, дана тема, є актуальна через те, що важливими питаннями є забезпечення основних прав та інтересів підозрюваного, дотримання їх стороною обвинувачення, і положень міжнародно-правових актів у даному провадженні.

Мета курсової роботи полягає у вивченні та аналізі правового статусу даного учасника кримінального процесу, його процесуальний статус, і певних окремих моментів проведення кримінального провадження щодо підозрюваного.

Об'єкт дослідження в цій роботі є всі кримінально-процесуальні відносини які пов'язані з даним учасником кримінального провадження – підозрюваним, а також беруться до уваги суспільні відносини, які мають відношення до правового статусу учасників кримінального процесу.

Предмет дослідження роботи є новий інститут в Україні – підозрюваного, також вивчається сам підозрюваний, який є учасником кримінального провадження.

Наукова новизна полягає у дослідженнях останніх років, де спеціально вивчені: поняття підозри ; затримання підозрюваного (А.О. Боруш) ; гарантії прав підозрюваного ; право підозрюваного на захист (М.М. Михаєнко) ; процесуальне становище підозрюваного (І.Д.Гончаров). Проте комплексний підхід до нормативного регулювання участі підозрюваного в кримінальному процесі, як до правового інституту, в цих роботах все ж не здійснювався. Більше того, зазначені праці були створені до прийняття і вступу в силу нового КПК, що об'єктивно не дозволило їм достатньо повно врахувати і відобразити особливості сучасного стану проблеми.

Таким чином, наукова новизна результатів курсової роботи визначається комплексним підходом до вивчення процесуально правових і гуманітарних проблем участі підозрюваного у кримінальному судочинстві, враховує концептуальні напрями нового кримінально-процесуального законодавства України.

В результаті проведеного дослідження виявлено нові закономірності і тенденції подальшого розвитку інституту підозрюваного у вітчизняному кримінальному судочинстві, визначено поняття, сутність і значення підозрюваного для кримінального процесу, розкрито зміст та елементи процесуального статусу цього учасника судочинства. Це, в свою чергу, дозволило обґрунтувати пропозиції щодо вирішення низки питань, через які викликають гострі дискусії в теорії і на практиці, прикладних проблем, що характеризують безпосередню участь підозрюваного у слідчих діях та діяльність щодо застосування до нього різних заходів кримінально-процесуального примусу.

Для отримання результатів, були розроблені такі завдання:

1. Здійснити аналіз інституту підозрюваного в кримінальному провадженні ;
2. Показати порядок здійснення вручення повідомлення про підозру. Затримання особи, яку підозрюють у вчиненні певного кримінального правопорушення;
3. Відобразити головні права та обов'язки підозрюваного в кримінальному провадженні;
4. Розглянути основні аспекти допиту та розшуку підозрюваного.

Курсова робота складається з вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

У першому розділі здійснюється загальна характеристика набуття статусу підозрюваного у кримінальному процесі.

У другому розділі розглядаються процесуальні права та обов'язки підозрюваного у кримінальному провадженні.

РОЗДІЛ І

НАБУТТЯ СТАТУСУ ПІДОЗРЮВАНОВОГО

1.1 Порядок вручення повідомлення про підозру

Виклад основного матеріалу дослідження. Найбільше виникає питань, щодо способів повідомлення особи про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, адже вивчаючи норми КПК України, регламентування даної процесуальної дії є неоднозначним. Згідно з ч. 1 ст. 42 КПК України підозрюваним є особа, якій у порядку, передбаченому статтями 276–279 цього Кодексу, повідомлено про підозру, або особа, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. При цьому у ч. 1 ст. 276 КПК України визначено, що повідомлення про підозру здійснюється в порядку, передбаченому ст. 278 цього Кодексу, відповідно до норм якої письмове повідомлення про підозру вручається в той день, коли його було складено слідчим чи прокурором, а у випадку коли вручення неможливе – у такий спосіб, який визначений КПК України для вручення повідомлень.

Повідомлення у кримінальному провадженні здійснюється у випадках, ви- значених КПК України, у порядку, передбаченому Главою 11 цього Кодексу, за винятком положень щодо змісту повідомлення та наслідків неприбуття особи (ч. 3 ст. 111 КПК України). Водночас у ст. 135 вказаної вище Глави 11 «Виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід» КПК України встановлено, що особа викликається до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду шляхом: вручення повістки про виклик; надіслання її поштою; електронною поштою; факсимільним зв'язком; здійснення виклику по телефону; здійснення виклику телеграмою. У разі тимчасової відсутності особи за місцем проживання повістка для передачі їй вручається під розписку: дорослому члену сім'ї особи чи іншій особі, яка з нею проживає; житлово-експлуатаційній організації за місцем проживання особи; адміністрації за місцем її роботи (ч. 2 ст. 135 КПК України).

Повістка про виклик може вручатися особі працівником органу зв'язку, працівником правоохоронного органу, слідчим, прокурором, а також секретарем судового засідання, якщо таке вручення здійснюється в приміщенні суду (ч. 6 ст. 135 КПК України). [15]

Отже, коли виникає ситуація, в якій неможливо безпосередньо вручити особі повідомлення про підозру, у вчиненні кримінального правопорушення, слідчим в той день його складання, КПК України містить необхідні норми права, які посилаються на встановлений загальний порядок для виклику слідчим, прокурором, а також судовий виклик у кримінальному провадженні. Цей порядок не вимагає обов'язкового вручення повідомлення, яке складене до даної особи.

Окрім того, як зазначають окремі науковці, у разі неможливості безпосереднього вручення письмового повідомлення про підозру зазначеній у ньому особі слідчий або прокурор повинні використовувати інші способи, передбачені КПК України для вручення повідомлень [6, 698], проте перевагу віддати саме безпосередньому врученню такого повідомлення [8, 466]. Тому виникає питання : чи відповідною є вимога, щодо належного підтвердження особою її отримання повідомлення про підозру, чи її ознайомлення зі змістом іншим методом. Тому що, враховуючи положення Глави 11 КПК України, визначає порядок отримання повідомлення про підозру особою, то для підтвердження доставлення повідомлення про підозру в будь-якій ситуації мають бути проведені дії, визначені ст.136 даного Кодексу (якщо вони не були виконані, повідомлення по факту вважається не здійсненим) .

Щодо авторів науково-практичного коментаря, написаного до КПК України, вони роз'яснюючи зміст ст.278 цього Кодексу, відмічають, що вручення повідомлення про підозру безпосередньо необхідно здійснювати слідчим, прокурором чи іншою уповноваженою особою особисто, тому що дана норма не передбачає передачу повідомлення, а саме вручення. Враховуючи тлумачення цих норм, враховуючи спосіб визначений Главою

11 КПК України вказує на те, що якщо вручення повідомлення особі в даний момент неможливе, надсилається повістка поштою чи електронною поштою, на виклик до слідчого чи прокурора для його отримання.

Нерідко складається ситуація, коли запідозрена особа без поважних причин не з'являється на виклики слідчого чи прокурора, створює обставини за яких уникає одержання повідомлення про підозру та перешкоджає проведенню певних слідчих дій, які вимагають участі даної особи. В даному випадку можна було б застосувати привід, тобто примусове доставлення особи до місця виклику, але відповідно до ч.3 ст. 140 КПК України це неможливо, бо привід може бути застосований до кола визначених суб'єктів – підозрюваного, обвинуваченого або свідка, а без вручення повідомлення дана особа не набула даного статусу.

Єдиним належним виходом у даному випадку автори коментаря вважають обрання до такої підозрюваної особи, яка ухиляється від явки, на підставі ухвали слідчого судді застосування тимчасового запобіжного заходу у вигляді затримання (ч. 2 ст. 176 КПК України), оскільки така особа переховується від органів досудового розслідування, та перешкоджає кримінальному провадженню (пункти 1 і 4 ч. 1 ст. 177 КПК України). [9, 608–609]

Таким чином, порядок затримання особи на підставі ухвали слідчого судді без набуття нею процесуального статусу підозрюваного КПК України не передбачено. Як свідчить аналіз слідчо-судової практики, непоодинокими є випадки «набуття статусу підозрюваного» з моменту направлення повідомлення про підозру поштою, оскільки відповідно до статей 280–281 КПК України у розшук можна оголосити лише підозрюваного.

Отже, оголосити особу в розшук фактично неможливо, за відсутності встановленого порядку повідомлення особи про підозру, за відсутності змоги вручити її особисто. З іншого боку, якщо сторона обвинувачення та суд, безпідставно надають висновки про набуття статусу

підозрюваного, можуть бути однією з причин незаконного обмеження законних прав та інтересів особи, наприклад накладення арешту на майно особи, яка немає визначеного процесуального статусу на відміну від таких дій щодо майна підозрюваного. При цьому варто взяти до уваги, на практиці щоб не ускладнювати процес доказування, сторона обвинувачення навмисно не встановлює поточного місця проживання особи (до прикладу, направляє повістки за адресою, де особа певний час не перебуває, оголошення особи в розшук зразу ж після відправлення повістки на виклик, тощо).

Зокрема, у роз'ясненні Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 7 лютого 2014 року зазначено, що стосовно осіб, які не є підозрюваними (яким у порядку, передбаченому статтями 276–279 КПК України, повідомлено про підозру або яких затримано за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення), обвинуваченими (особа, обвинувальний акт щодо якої передано до суду в порядку, вказаному у ст. 291 КПК України) або особами, які в силу закону несуть цивільну відповідальність за шкоду, завдану діями підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, не може бути прийнято ухвалу про арешт майна. З огляду на це, навіть якщо у слідчого судді є достатні підстави вважати, що певною особою було вчинено кримінальне правопорушення, він не має повноважень накладати арешт на майно особи, яка не є підозрюваним.

Системний аналіз положень КПК України дає підстави стверджувати, що направлення особі повідомлення про підозру засобами поштового зв'язку відповідатиме вимогам цього Кодексу та вважатиметься належним способом такого повідомлення лише у випадку вручення поштового відправлення особисто (безпосередньо) підозрюваному. Навряд логічною буде зміна процесуального статусу особи у кримінальному провадженні, якщо повідомлення про підозру було направлене їй засобами поштового зв'язку, але не було вручене адресату з якихось причин (для

прикладу, повернуте відправнику у зв'язку з закінченням строку зберігання у поштовому відділенні або відмовою адресата від його отримання). [15]

В даному випадку, повідомлення про підозру має вважатися виконаним, а особа набуває статусу підозрюваного, з моменту вручення поштового відправлення, а не з того часу коли слідчий його відправив. А це означає, що для отримання статусу підозрюваного особою підтверджується отримання повідомлення про підозру, її ознайомленням зі змістом, порядок який передбачений ч.1 ст. 136 КПК України, повністю поширюється на повідомлення особи про підозру (якщо виникає ситуація, в якій не можливо вручити даний документи в той день, коли він був складений слідчим чи прокурором).

Одночасно звертаючи увагу на роль та значення повідомлення особи про підозру, то здійснення вважається виконано належним чином лише тоді, якщо спосіб повідомлення має можливість зафіксувати на матеріальних носіях інформації, про виконання слідчим чи прокурором визначених ст. 277 КПК України вимог та встановити особу яка отримала повідомлення, переконатися у повному роз'ясненні прав та обов'язків підозрюваного. Тому якщо слідчий відправив повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення особі електронною поштою, повідомив телефоном чи телеграмою, особа не може набути статусу підозрюваного. Виникає питання чи відповідає вимогам КПК України вручення повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення під розписку повнолітньому члену сім'ї особи чи іншій особі, яка з нею проживає; житлово-експлуатаційній організації за місцем проживання особи; адміністрації за місцем роботи особи.

На мою думку, письмове повідомлення про підозру може вручити також і іншій особі, але факт вручення та відомості про особу мають бути зафіксовані під час розслідування. Щодо особи яка набуває статусу підозрюваного, то тільки після фактичного вручення їй повідомлення про підозру. Вимагаючи персональне вручення повідомлення про підозру

зумовлює значні проблеми на практиці. Для вручення повідомлення про підозру, сторона обвинувачення має точно встановити місці перебування особи та особисто здійснити вручення цього повідомлення або зафіксувати факт відмови від отримання, шляхом власноручного запису про дану або відеозапису такого факту, що практично неможливо якщо особа переховується від органів досудового слідства.

Отже, я вважаю, що доцільним є внести зміни до КПК України в частині визначення можливості оголошення в розшук особи, стосовно якої складено повідомлення про підозру, а також на підставі ухвалення слідчого судді з метою приводу її, застосування затримання. [15]

Зауважимо, що у проекті Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини» передбачено: підозрюваним є також особа, щодо якої складено повідомлення про підозру, однак його не вручено їй внаслідок невстановлення місцезнаходження особи, проте вжито заходів для вручення у спосіб, передбачений КПК України для вручення повідомлень. [11] Проте конкретні способи здійснення такого «вручення» законопроектом не визначено. Не зазначено у КПК України й процесуальної форми повідомлення про підозру. Рішення слідчого (прокурора) приймаються у формі постанови. Постанова виноситься у випадках, передбачених цим Кодексом, а також коли слідчий, прокурор визнає це за необхідне (ч. 3 ст. 110 КПК України). Виняток становить обвинувальний акт (процесуальне рішення, яким прокурор висуває обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення і яким завершується досудове розслідування). Про повідомлення про підозру у даному випадку не йдеться. Зауважимо, що питання виникає і щодо необхідності оформлення початку досудового розслідування. Слід погодитися, що повідомлення про підозру фактично є процесуальним рішенням, яке приймається прокурором або слідчим за погодженням з

прокурором на підставі зібраних доказів у ході досудового провадження та у якому формулюється підозра конкретній особі у вчиненні кримінального правопорушення (правопорушень) до закінчення досудового розслідування. [19, 355]

Саме тому, на нашу думку, рішення про повідомлення про підозру повинно оформлюватися також у вигляді постанови. Окрім того, фактично зміст письмового повідомлення про підозру відповідає вимогам, що висувалися до постанов про притягнення як обвинуваченого в Кримінально-процесуальному кодексі України. [14, 8] Проблемним є і визначення моменту повідомлення про підозру особам у кримінальних провадженнях (справах), розпочатих до введення в дію чинного КПК України. Якщо за результатами розгляду кримінальної справи згідно з Кримінально-процесуальним кодексом України суд постановив рішення про повернення її прокурору для проведення додаткового розслідування, таке розслідування відповідно до п. 12 Розділу XI «Перехідні положення» чинного КПК України має проводитися в порядку і строки, визначені цим Кодексом. [7] У таких випадках відомості про кримінальну справу вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань, але при цьому невизначеним є статус обвинуваченого у справі. Згідно зі ст. 42 КПК України така особа ще не є підозрюваним, отже строки досудового розслідування не «відраховуються» (ст. 219 КПК України). Якщо обвинуваченому не буде повідомлено про підозру, то розслідування може тривати як завгодно довго, адже конкретні строки у такому випадку КПК України не передбачені. [15]

При цьому обвинувачений навіть не матиме права оскаржити таку бездіяльність слідчого, оскільки він взагалі не входить до кола осіб, які відповідно до ст. 303 КПК України мають право на судові оскарження.

Дуже часто виникають ситуації, коли сторона захисту заявляє клопотання щодо уточнення підозри, посилаючись на нечітке формулювання у повідомленні про підозру. Відповідно до ст. 220 КПК України дані клопотання зобов'язані розглядати і виносити рішення в строк

не більше трьох днів. Більшість таких прокурор відмовляє у задоволенні, відповідно до того, що у КПК України відсутня чітка вимога щодо необхідності уточнювати повідомлення про підозру. Зазначені факти, а також неможливість оскаржити повідомлення про підозру, не сприяє реалізації прав сторони захисту. Бувають випадки, коли слідчі судді взагалі розглядають скаргу на бездіяльність, і відповідно до ст.303 КПК України зобов'язують сторону обвинувачення прийняти рішення щодо підозри певної особи.

1.2 Затримання особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення.

Одним із найважливіших прав людини, передбачено ст. 29 Конституцією України – право людини на свободу. Але зазвичай, норма передбачена законом не завжди знаходить місце в суспільстві.

Вивчаючи ситуацію можна помітити про наявність значних проблем серед законодавчої та слідчої практики щодо здійснення інституту затримання особи, яка є підозрювана у вчиненні кримінального правопорушення.

Уповноважений Верховної Ради з прав людини зазначає, що : « під час затримання особи та проведення щодо неї слідства, виникає найбільше порушень із застосуванням катування». [13]

Серед наукових праць вчених-юристів розглянуті різні сторони проблеми задля поліпшення інституту затримання підозрюваної особи у вчиненні злочину. Водночас, в цих працях не повністю вказують всю проблему, а більше створюють фундаментальну базу для подальшого її розгляду.

На мою думку, більш суттєвого вивчення потребують проблеми загальної моделі інституту затримання, змісту та законних форм затримання людей, які підозрюються у вчиненні злочину; встановлення співвідношення кримінально-процесуального затримання підозрюваного з адміністративним затриманням особи, яка підозрюється у вчиненні правопорушення та з затриманням з особистим зізнанням чи на самому місці злочину; вирішення суперництва між правовими інститутами і нормами щодо затримання підозрюваних осіб у вчиненні злочину; встановлення процесуального статусу суб'єкта кримінального процесу, який затриманий на місці злочину чи за власним зізнанням, та співвідношення його з особою, яка підозрювана у вчиненні злочину і взята під варту; визначення на законодавчому рівні підстави та порядок затримання особи; розроблення концептуальної моделі правової форми

затримання особи за особистим зізнанням або на місці вчинення злочину та кримінально-процесуальної форми затримання людини, яку підозрюють у вчиненні кримінального правопорушення; визначення меж допустимих критеріїв використання отриманих результатів затримання зі взяттям на гарячому в подальшому доказуванні; класифікація міжнародно-правових норм щодо затримання особи зі підозрою у вчиненні злочину та способу залучення їх в чинне законодавство; удосконалення та розвиток процесуальних гарантій дотримання прав і свобод людини, у випадку затримання за підозрою у вчиненні злочину.

Здійснення затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, встановлюється певними правилами визначеними нормами кримінально-процесуального права, а також законодавством щодо вчинення адміністративних правопорушень та низки інших законодавчих актів. Дана регламентація зумовлює виникнення розбіжностей та конкуренції норм права. Тому виникає потреба більш логічного їхнього встановлення та чіткого правового визначення.

Проблема затримання як один з видів примусу в кримінально-процесуальному праві, адже вона безпосередньо відноситься до способу регулювання поведінки суб'єкті кримінального провадження в соціумі. В чинному Українському законодавстві є місце прогалині, адже закон чітко не встановлює статус особи, яка затримана на місці вчинення злочину. Тому цю ситуацію потрібно виправляти.

Законодавством має бути окремо визначено процесуальний статус особи, яка затримується на місці злочину та є підозрюваним, і щодо статусу особи, яку тимчасово береться під варту і вона є підслідним. Тому в КПК України потрібно внести такі поняття:

- а) «Підозрюваний» – особа, яка була затримана на місці злочину;
- б) «Підслідний» – особа, щодо якої порушується кримінальна справа чи щодо неї застосовується запобіжний захід, до моменту визнання її обвинуваченим;

в) «Обвинувачений» – особа, яку визнано обвинуваченим і винесене рішення відповідно до цього;

г) «Підсудний» – особа, щодо якої вже ведеться судовий розгляд справи, в якій вона обвинувачується.

Щодо даних учасників кримінального процесу має бути чітко визначено їх права та обов'язки враховуючи їх статус та особливості процесуальних відносин, на тих стадіях кримінального провадження, в яких вони вступають.

Відсутність конкретизації у теорії, не позитивно відображається на практиці, де виникає питання різниці між адміністративним та кримінально-процесуальним затриманням. Діяльність органів останнім часом призводить до висновку, що дане питання не вирішується, а даними новими законодавчими нормами ще більше поглиблюється.

Щодо даної ситуації новою та досить цікавою є думка В. Г. Уварова, який вказує: «Стаття 94 КПК України визначає, що одним із приводів до порушення кримінальної справи є «повідомлення представників влади, громадськості або окремих громадян, які затримали підозрювану особу на місці вчинення злочину.» З даної статті вказується наявність такого юридичного інституту, як затримання підозрюваної особи на місці вчинення злочину, який потребує як розроблення на теоретичному рівні, так і законодавчого визначення. [17, с. 350]

Затримання особи на місці вчинення злочину може відноситися як і до слідчих дій, які підпорядковуються кримінально-процесуальному праву, так і оперативно-розшуковою діяльністю, яка визначається законодавством щодо оперативно-розшукової діяльності.

Затримання особи на місці вчинення злочину чи на гарячому в об'єктивному розумінні є логічним продовженням оперативно-розшукової діяльності органу дізнання – візуального спостереження. Щодо даного спостереження і самого затримання особи на гарячому утворює суцільний

комплекс взаємопов'язаної послідовної практичної діяльності органів дізнання.

Отже, Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» має чітко регламентувати правову форму затримання особи на місці вчинення злочину, як слідчої дії.

Водночас з цим, власне затримання особи варто було б регламентувати в порядку слідчої дії у КПК України, який в ст. 94 уже посилається на «затримання на гарячому в системі юридичних дій та приводів до порушення справи». [17, с. 352]

Значить, дане затримання може виникати трьох видів:

1) адміністративне, яке визначається ст. 261 Кодексу про адміністративні правопорушення;

2) оперативно-розшукове – як логічне продовження візуального спостереження, що ставить за мету захоплення на місці вчинення злочину чи на гарячому, про яке згадується в якості приводів до порушення справи в ст. 94 КПК України;

3) кримінально-процесуальне, мається на увазі слідче, яке передбачається ст. 106 КПК України.

Щодо кримінально-процесуального затримання можна розглядати в певних самостійних формах : затримання як слідча дія та власне затримання як застосування запобіжного заходу.

Статтею 19 Конституції України визначено одну з найважливіших засад будь-якого юридичного, та власне кримінального процесу – «органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, і в межах своїх повноважень та у спосіб, який передбачається Конституцією та законами України». [3]

Враховуючи даний принцип, потрібно максимально можливо забезпечити повноцінне і відповідне регулювання порядку виконання правоохоронними органами їхніх повноважень, законодавством, а також

особливу увагу приділити регламентації усіх визначених форм затримання підозрюваних у вчиненні правопорушення осіб.

Причини, визначені в ст. 106 КПК України, - це підстави для затримання підозрюваної особи, встановлення і отримання слідів вчинення правопорушення та доставлення підозрюваного в орган дізнання. Також ці обставини можуть бути врегульовані положеннями норми ст. 155 КПК України питань, що відносяться до того, за які злочини можна затримати особу, чи може вона бути піддана обшуку та триманню під вартою в кімнаті для затримання.

На мою думку, потрібно зовсім окремо встановити порядок затримання як слідчу дію, в яку буде включено всі можливі і необхідні для проведення умов фіксування доказів, можливі методи особистого освідування, обшуку і огляду певної особи. Проте слід окремо регламентувати взяття під варту як арешт, на строк до 3 діб. На мій погляд, даний арешт повинен проводитися за постановою слідчого, прокурора який зміг продовжити строк арешту на сім діб, а якщо арешт строком до двох місяців – повинен здійснюватися виключно судом.

Тому, всі вказані пропозиції які стосуються регламентування форм затримання особи, підозрювану у вчиненні кримінального правопорушення, в кримінальному провадженні доповнено більш чітко визначеними правами і обов'язками затриманих осіб та доповнення застосуванням певних гарантій прав і свобод, мають допомогти і стати основними в концепції моделі затримання як інституту кримінально-процесуального права в умовах здійснення основних принципів правової держави серед правосуддя, закріпити принципи формування змістовної, логічної, оптимальної та достатньо ефективною процесуальною форми затримання учасника процесу, який є підозрюваним у вчиненні кримінального правопорушення.

РОЗДІЛ II

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС ПІДОЗРЮВАНОВОГО У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

2.1. Права та обов'язки підозрюваного

Підозрюваною особою є:

- 1) особа, яку було затримано через підозру у вчиненні кримінального правопорушення;
- 2) особа, щодо якої застосовується певний запобіжний захід, до моменту винесення постанови, в якій буде вказано про притягнення її в якості обвинуваченого.[6]

Підозрювана особа має такі права :

- 1) бути повідомленою про причину, за якою її підозрюють;
- 2) може як давати показання, так і відмовитися від дачі показань і відповідей на будь-які запитання;
- 3) отримати захисника та здійснити з ним особисту конфіденційну зустріч до моменту першого допиту;
- 4) подавати власні докази;
- 5) заявляти про клопотання чи відвід;
- 6) вимагати від прокурора про перевірку щодо законності його затримання;
- 7) подавати скарги на дії і рішення слідчого, чи тієї особи яка здійснює оперативно-розшукові дії та дізнання, діяння прокурора;
- 8) спілкуватися на державній або рідній для нього мові, безплатно отримати допомогу перекладача;
- 9) за наявності певних підстав вимагати забезпечення його особистої безпеки, та безпеки його рідних.

Враховуючи таку засади як принцип презумпції невинуватості, де жодна особа не вважається винною, до винесення рішення суду, підозрювана особа має право на те, щоб до неї відносилися і поводитися як

з невинною у вчиненні правопорушення, а також на повагу її честі та гідності. [5]

Здійснення своїх прав підозрюваним нічим не відрізняється від порядку реалізації прав обвинуваченої особи. Перше право підозрюваного, це знати чому він підозрюється, виконується тим, що в протоколі затримання обов'язково вказується підстави та причини його затримання, приводяться його пояснення, і даний протокол в обов'язковому порядку підписується затриманою особою; якщо є постанова про застосування запобіжного заходу, в ній має бути вказано на вчинений злочин, за яким підозрюється дана особа; перед початком допиту даному учаснику має бути оголошено про вчинення злочину, за яким він підозрюється, і про це зазначається в протоколі допиту.

Щодо дачі показань підозрюваного, воно не розглядається з боку його процесуального обов'язку. В даній ситуації підозрюваний повноцінно відповідає як і обвинувачений. Адже його допит має проводитися відповідно до встановленого порядку допиту обвинуваченого. Кримінальну відповідальність за відмову від дачі показань або за дання завідомо неправдивих показань, він не несе.

Закон встановлює право для підозрюваного на отримання захисника. Надається або допускається до участі у справі підозрюваного, захисник з моменту оголошення протоколу про затримання чи постанови щодо застосування запобіжного заходу, це здійснюється не пізніше чим за двадцять чотири години з моменту затримання особи. Права захисника підозрюваного відповідають тим самим правам захисника обвинуваченого.

Відповідно підозрюваного мають допитати про обставини справи та ті обставини які пов'язані з його затриманням, в найкоротші строки або негайно, а якщо виникає ситуація де це неможливо зробити, то протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання особи. Якщо підозрюваний не відмовляється від захисника, то його присутність на допиті є обов'язковою. [6]

Перед початком проведення допиту підозрюваного, йому оголошується в якому злочині він підозрюється, також йому роз'яснюються його законні права.

Також є ряд обов'язків для підозрюваного:

- 1) на виклик органу дізнання та досудового слідства появлятися у вказаний термін. Якщо виникли обставини, за яких він не може появитися, має повідомити про це відповідні органи. Без поважних причин він може бути доставлений в примусовому порядку приводу;
- 2) під час розслідування не чинити ніяких перешкод, не вчиняти протизаконних дій. У випадку, коли підозрюваний перешкоджає своїми діями, до нього можуть бути застосовані більш суворі запобіжні заходи.

Актуальна проблема сьогодні — поліпшення визначення та статусу підозрюваного. Відповідно до кримінального процесуального права дефініцією "підозруваний" не охоплюється статус особи, відповідно до якої порушена справа, але вона ще не затримана і відповідно до неї не застосовано запобіжний захід, а значить вона ще не визнана обвинуваченою особою. Нерідко вона притягувалася до допиту як свідок. За таких умов вона під страхом кримінальної відповідальності за відмову від дачі показань (допит як свідка супроводжується попередженням його за таку кримінальну відповідальність) і притягувалася до дачі показання відповідно самої себе. Це супроводило низку проблем і наукових пропозицій для їх вирішення .[16]

Найбільше вирішення проблеми можна знайти у ст.63 Конституції України, відповідно до якої ніхто не несе кримінальної відповідальності від відмови давання показів відповідно щодо себе. Але виникає питання як поводитися підозрюваному у даванні показань щодо діянь його співучасників? Чи має право він відмовитися давати покази щодо їхніх дій, якщо він допитується в якості свідка? Але в даному випадку він допитується як свідок, а не як підозруваний. Тому він не має права відмовитися від давання будь-яких показань взагалі.

Проблема існує не тільки на теорії, а й тягне за собою значні наслідки на практиці. Можна вважати, що підозрюваний дійсно бажає розказати всі деталі. Але суд може не визнати його показання, і його доказову силу, адже такі докази були одержані через застосування примусових заходів, а саме попередження про відповідальність за відмову від давання показань. З іншої сторони, такі самі наслідки будуть через те, що підозрюваний не бажаючи нести відповідальність надав всі необхідні показання.

А також розслідування може проводитися щодо таких осіб, які вчиняли злочин у стані неосудності, або на даний момент через вчинення злочину перебуває в стані психологічного захворювання, також особи у віці, де неможливе притягнення її до кримінальної відповідальності. Такі особи не набувають ні статусу підозрюваного ні статусу обвинуваченого, але мають певні визначені права.

2.2 Порядок допиту підозрюваного

Особа, яку затримано за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, або до якої застосовано запобіжний захід до моменту пред'явлення їй обвинувачення, у кримінальному процесі – є підозрюваним. Затримання такої особи може здійснюватися протягом 72 годин, з моменту самого затримання відповідно до ст. 311 КПК України, або на 10 діб, до моменту пред'явлення обвинуваченні і застосування запобіжного заходу. Якщо підозри щодо особи підтвердилися, по закінченню строків підозрюваний стає обвинуваченим, якщо ж ні то запобіжний захід відміняється і особа звільняється.

Допит підозрюваного, зазвичай, відбувається одразу після затримання чи обрання запобіжного заходу щодо особи, а у певних складених ситуаціях – не пізніше чим за 24 години з того моменту, коли було затримано чи застосовано запобіжного заходу. Цей визначений законодавством порядок має важливе значення : чим скоріше буде допитаний підозрюваний, тим більша імовірність отримання правдивих показань. Одразу після вчинення злочину та затримання у підозрюваного виникає страх бути викритим, розгублений і почувається в невідомості, тому це сприяє отриманню найбільш достовірних свідчень, коли особою ще не продумана лінія поведінки в даній ситуації. [1] Чинник раптовості допиту позбавляє підозрюваного можливості придумати певну неправдиву версію, дати оцінку наявних доказів слідчим. Дуже важливим є обставини і спосіб затримання. Багато що залежить і від того, наскільки правильно діяли уповноважені особи, під час проведення затримання.

Свідчення, дані щодо тої ситуації яка відбулася , є основним завданням слідчого аналізування та надання оцінки. Також разом із предметом аналізу та оцінки присутні такі обставини та факти:

— рівень роз'яснення допитаному щодо питань які цікавлять слідство, з'ясованих під час проведення допиту, значення відомостей, які були викладені підозрюваним, обвинувачуваним, для розкриття злочину, щодо

якого відкрито кримінальне провадження, з'ясування і встановлення інших вчинених злочинів, як скоєні як за участю підозрюваного (обвинувачуваного), і без нього;

— повноцінність і відповідність встановлених фактів; — те, наскільки правдоподібно ця інформація вкладається до системи вже зібраних фактичних даних, стикується з джерелами, чи не суперечить сказаному.[2]

Проведення допиту підозрюваного деколи може бути більш схожою на розмову, яка позбавлена офіційності. Завдання такої розмови – встановити основні психологічні риси особи, визначити тактику його допиту.

Кримінально-процесуальне законодавство встановлює визначений процедуру проведення слідчих дій, які використовуються для розслідування злочину, і має загальні засади, які визначають порядок проведення розслідування. Закріплення даних правил для проведення попереднього слідства на законодавчому рівні, майже не обмежує право слідчого для вибору тактичного прийому для проведення слідства по справі, і забезпечує відповідний режим їх реалізації. Необхідність застосування тактики під час розслідування обумовлюється тим, що розкриття злочинів носить конфліктний характер, слідчий працює у умовах, що характеризуються тим чи іншим ступенем невизначеності.

Тактика - це найбільш ефективна і раціональна організація здійснення слідчих дій. А такий спосіб прийому подається як найраціональніший і діючий спосіб дії, найбільш доцільну і науково визначену лінію її поведінки у даній ситуації.

Одні з криміналістів пояснюють тактичним прийомом метод впливу на допитувану особу. Але є і такі прийоми, які діють нейтрально відносно допитуваного і тільки незначно можуть впливати на нього.

Отже, під тактичним прийомом під час проведення допиту мається на увазі визначена лінія поведінки слідчого, яка найкраще підходить у цій

ситуації та його дії, створені задля одержання показань від допитуваного, які об'єктивно показуватимуть відповідну ситуацію .

Тактика допиту, це певна поведінка та сукупність засобів практичного здійснення проведення дій для одержання показань. Мета даної тактики – можливість якомога більше одержати правдивих показань від допитуваної особи. Людина, яка вчинила злочин, завжди володіє набагато більшою інформацією, на відміну від тієї інформації якою керується потерпілий, а тим більше свідки. Але через перспективу кримінальної відповідальності та внаслідок особистого стану за скоєне, злочинець як найменше зацікавлений у встановленні правди у розслідуванні, а відповідно найчастіше рішуче схильний до обману, приховування чи перекручення інформації, яка відома по справі. До цього також призводить і те, що за відмову від дачі показань або за надання помилкових показань, обвинувачений і підозрюваний кримінальної відповідальності не несуть. Вказані обставини і встановлюють особливості тактичного впливу слідчого відповідно до підозрюваного або обвинуваченого під час проведення допиту. [12]

Особливі психологічні моменти характеризують допит підозрюваного. Адже в підозрюваній особі яскраво виражається домінування оборони, приховування правдивої інформації, відносно слідчого дана особа відноситься упереджено і насторожено, також підозрюваний намагається дізнатися про орієнтування слідчого у справі. Сама ж людина знаходиться у стані розгубленості. Підозрюваний, якого було затримано на місці вчинення або одразу ж після злочину, психологічно не є готовим до проведення допиту.

Алібі підозрюваного перевіряється у наступному порядку. Особу докладно допитують про обставини, які пов'язані з його непричетністю. Якщо пройшов значний відрізок часу, між допитом і вчиненням злочину, а підозрюваний докладно і послідовно, можливо з деталями, описує те, що робив протягом усього дня, коли було вчинено правопорушення, це

повинно звернути особливу увагу слідчого. Більшість людей не можуть докладно запам'ятати всі моменти власного життя. В пам'яті відкладаються лише найзначніші моменти. Тому зрозуміло, що підозрюваний який в деталях описує події того дня, він продумує всі обставини для того, щоб підготувати алібі. [10]

Перед початком проведення допиту, слідчий має визначити, про які факти поки непотрібно допитувати особу, стосовно яких подробиць слід лишити у невизначеному положенні. Це зазвичай допомагає зловити допитуваного на брехні. Така тактика допиту також може сприяти тому, що підозрюваний який вчинив не один злочин, не усвідомлюючи може розповісти про інші, які на даний момент не відомі слідству.

Підозрюваного допитують з метою встановлення тих обставин, які були основою для затримання чи взяття під варту, а також усіх інших даних, які відносяться до предмету доведення. На слідчого покладено завдання оцінити показання наданні підозрюваним та встановити наскільки вони є правдивими. Одним з дієвих способів отримання правдивих показань, та викриття обману є очна ставка підозрюваного з потерпілим, особливо в тих випадках, коли вони знайомі ще до вчинення злочину.

В тому випадку, коли підозрюваний зізнався в скоєнні злочину і надав правдиві показання, його потрібно допитати докладно ще раз, щоб ці факти можна було перевірити за допомогою інших доказів. З отриманих показань, де підозрюваний зізнається у вчиненні злочину, не можна виключити і те, що особа не навмисно сама себе обмовила. Це може зумовити неправильна поведінка слідчого, застосування незаконних прийомів допиту, необ'єктивне ведення слідства, у цілому.[4]

2.3. Порядок здійснення розшуку підозрюваного

Одним з найважливіших питань кримінального процесу є проблема встановлення процесуального статусу такого учасника кримінального провадження, як підозрюваного, а також оголошення його в розшук. Результативність досудового розслідування та кримінального судочинства безпосередньо пов'язана з швидким, повноцінним і неупередженим розслідуванням. Однак можливе винесення постанови про зупинення кримінального розслідування, у зв'язку з виникненням певних обставин, за яких його продовження неможливе. Такою причиною може бути те, що підозрювана особа переховується від органів досудового слідства та суду. У 2012 році, до КПК України було внесено деякі зміни, щодо порядку розшуку осіб, відповідно до яких розпочато кримінальне провадження, а також до процедури обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту. [6]

Відповідно до ст. 281 КПК України, слідчий чи прокурор має право під час досудового слідства оголосити в розшук особу, якщо місце перебування підозрюваного не відоме. Виноситься окрема постанова про оголошення розшуку, якщо досудове розслідування не зупиняється, або в постанові вказується про зупинення досудового розслідування, а також це рішення і відомості вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Вивчивши положення нового КПК України, можна виділити наступне - відповідно ч. 1 ст. 42 КПК України підозрюваним як суб'єктом кримінального судочинства, особа стає в наступному випадку:

- 1) коли її повідомлено про підозру, відповідно до визначеного порядку ст. 276-279 КПК України;
- 2) у моменті коли виникає підозра у вчиненні кримінального правопорушення, особу затримують.

Вивчення змісту таких ст. 42, 208 – 211, 276 – 279 КПК України відносно підозрюваної особи, підстав та порядку його затримання, а також регламентація вручення повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину

дає підстави прийти до наступного висновку, підозрюваний – особа, якій слідчим за погодженням з прокурором чи самим прокурором повідомлено про підозру, тобто було складено письмове повідомлення про підозру зі вказанням на особу підозрюваного, зміст підозри, обставини вчинення кримінального правопорушення і його кваліфікації відповідно до Закону України «Про кримінальну відповідальність», і це повідомлення було вручено особі з поясненням його суті, а також процесуальних прав та обов'язків підозрюваного.

Ч. 1 ст. 281 КПК України вказує на те, що слідчий чи прокурор має право оголосити в розшук особу, якщо під час досудового розслідування місце перебування підозрюваного невідоме. Одночасно, посилаючись на ч. 1 ст. 42 КПК України, підозрюваним вважається особа, якій у передбаченому порядку ст. 276 – 279 КПК України, повідомлено про підозру, або особа яку затримано за підозрою у вчиненні злочину. Це означає, щоб оголосити особу в розшук, їй потрібно вручити письмове повідомлення про підозру, або повідомити іншим способом - шляхом надсилання електронною поштою, поштою або через зв'язок. [6]

Слідчий чи прокурор може винести постанову про оголошення особи в розшук, за наявності таких підстав :

- 1) місце перебування підозрюваного невідоме слідству;
- 2) були проведені всі можливі способи для виявлення поточного місця перебування, які не дали результату;
- 3) стосовно підозрюваної особи складено письмове повідомлення про підозру.

Слідчий і оперативні підрозділи діючи у межах своєї компетенції, ставлять за мету розшуку встановлення місця знаходження підозрюваної особи і його подальшого затримання. Тому під час розшуку і підозрюваного слідчий суддя має винести ухвалу про обрання запобіжного заходу щодо підозрюваного у вигляді тримання під вартою та примусового доставлення до місця досудового розслідування. Після знаходження і затримання особи,

його доставка до місця проведення досудового розслідування та відновлення його, якщо воно було зупинене, запобіжний захід може бути замінений на більш м'який, якщо для цього є відповідні обставини.

Після виявлення підозрюваного, оформляється протокол затримання, до якого приєднуються документи, які були підставою для проведення розшуку.

Розшукові дії є одним з основних повсякденних дій діяльності органів дізнання та досудового слідства. Виділяють два види такого розшуку підозрюваної особи:

1.Регіональний розшук — розшукові дії, які проводяться в місцях можливого перебування, виявлення підозрюваного, а можливі заходи обмеження з використанням централізованих обліків на районному, міському та обласному рівнях.

2.Державний (міждержавний) розшук — заходи розшуку, які відбуваються в межах можливого перебування ідентифікаційної інформації про особу яку розшукують, а також методи обмеження з використанням централізованих інформаційно-розшукових обліків на державному (міждержавному) рівні.

При здійсненніпошукових операцій використовуються також спеціальні заходи, виконання яких закон покладає на органи поліції:

—перевірка у громадян паспортів чи інших документів, що можуть підтвердити особу яку підозрюють у вчиненні злочину;

—заходження у жилі приміщення громадян, підприємств, організацій та установ при переслідуванні злочинців;

—етапування в органи поліції і затримання на строк до 3 годин для встановлення особи правопорушника чи злочинця;

—фотографування та дактилоскопірування осіб, що тримаються під вартою та затримані за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. [18]

ВИСНОВКИ

В цій роботі здійснюється спроба розглянути теоретичні питання щодо процесуального статусу підозрюваного, як суб'єкта права, на його захист в кримінальному провадженні та зроблено аналіз практики можливості їх реалізації у кримінальному судочинстві України, а також встановлено методи удосконалення даного питання. Надається оцінка існуючого ставлення науковців щодо даної особи підозрюваного та обвинуваченого та упорядкування їх права на захист у кримінальному процесі. На основі викладеного матеріалу проаналізовано норми діючого Кримінально-процесуального кодексу України, які регулюють процесуальний статус підозрюваного та обвинуваченого як суб'єктів кримінального процесу.

З'ясовано, що особа за наявності достатніх доказів для звинувачення її у вчиненні правопорушення, може бути поставлена у процесуальне становище підозрюваного та обвинуваченого.

Підозрюваною особою є:

- 1) особа, яку було затримано через підозру у вчиненні кримінального правопорушення;
- 2) особа, щодо якої застосовується певний запобіжний захід, до моменту винесення постанови, в якій буде вказано про притягнення її в якості обвинуваченого.

Підозрювана особа має такі права :

- 1) бути повідомленою про причину, за якою її підозрюють;
- 2) може як давати показання, так і відмовитися від дачі показань і відповідей на будь-які запитання;
- 3) отримати захисника та здійснити з ним особисту конфіденційну зустріч до моменту першого допиту;
- 4) подавати власні докази;
- 5) заявляти про клопотання чи відвід;
- 6) вимагати від прокурора про перевірку щодо законності його затримання;

- 7) подавати скарги на дії і рішення слідчого, чи тієї особи яка здійснює оперативно-розшукові дії та дізнання, діяння прокурора;
- 8) спілкуватися на державній або рідній для нього мові, безплатно отримати допомогу перекладача;
- 9) за наявності певних підстав вимагати забезпечення його особистої безпеки, та безпеки його рідних.

Також є ряд обов'язків для підозрюваного:

1) на виклик органу дізнання та досудового слідства появлятися у вказаний термін. Якщо виникли обставини, за яких він не може появитися, має повідомити про це відповідні органи. Без поважних причин він може бути доставлений в примусовому порядку приводу;

2) під час розслідування не чинити ніяких перешкод, не вчиняти протизаконних дій. У випадку, коли підозрюваний перешкоджає своїми діями, до нього можуть бути застосовані більш суворі запобіжні заходи.

Встановлено, що здійснення кримінального судочинства, в українській практиці має чимало наявних проблем, які пов'язані з необхідністю дотримання конституційних прав та свобод людини, та їх захисту. В даному випадку, насамперед потрібно враховувати і позитивні показники щодо організації та законодавчого регулювання судочинства, які утворилися в зарубіжних країнах з встановленими демократичними традиціями, а також необхідність у розробці, враховуючи вивчений матеріал, цілої низки пропозицій, щодо покращення кримінально-процесуального права та застосування його на практиці.

Тому, здійснивши аналіз правового статусу підозрюваного у кримінальному процесі України, дійшли таких висновків:

1) підозрюваний є одним із найважливіших учасників кримінального процесу, що у першу чергу зумовлене тим для органів слідства дана особа є основною складовою при проведенні слідчих дій; також підозрюваний є важливим через те, що виникає необхідність забезпечення та захист законних прав та інтересів даного учасника; згідно Кодексу, у передбаченому ним порядку є особа, якій повідомлено про підозру або ж затримано за підозрою у

вчиненні злочину; повідомлення про підозру та протокол затримання за підозрою у вчиненні злочину є основними процесуальними документами, за якими особа набуває статусу підозрюваного;

2) кримінальний процесуальний кодекс встановлює чималий перелік прав підозрюваного, найважливіших серед яких є право на те, щоб знати у вчиненні якого кримінального правопорушення його підозрюють, чітко і своєчасно бути повідомленим про свої права та обов'язки, вимагати перевірки обґрунтованості затримання, яка здійснюється слідчим суддею, право на захист та інші;

3) однією з процесуальних дій, є затримання особи, яке полягає у фізичному захопленні особи на місці скоєння злочину, яке є результатом переслідування чи розшуку, обеззброєнні й доставленні підозрюваного до органу досудового розслідування, через вчинення злочину за яке передбачається покарання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Божьєв В.П. Кримінальний процес:учеб. для студентів вузів, які навчаються за спеціальністю "Юриспруденція" 3-тє вид.,випр. I доп./В.П.Божьєв - М., –2002. – 409 с.
2. Васильєв А. М. Тактика допиту під час розслідування злочинів. /А.М.Васильєв, Л.М.Корнєєва - М., –1970. – 720с.
3. Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 10. – Ст. 187.
4. Іщенко Е.П., Криміналістика: Підручник. Вид. 2-ге,випр. доп.і перероб. /під ред. доктора юридич. наук, проф.Е.П. Іщенко, А.А. Топорков – М.:Контракт, -2010 . – 292с.
5. Конституція України ст.62 :[Прийнята на 5 сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. зі змінами, внесеними ЗУ, від березня 2014р.: станом на 15 березня 2016р.] - К., 2016. – 119 с.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. – Т. 1 / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація та ін. – Х.: Право, 2012. – 768 с.
7. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28 грудня 1960 року № 1001-05 // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1961. – № 2. – Ст. 15–12.
8. Кримінальний процес: підруч. / [Грошевий Ю.М., Тацій В.Я., Туманянц А.Р. та ін.]; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. – Х.: Право, 2013. – 824 с.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за заг. ред. проф. В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила. – К.: Юстініан, 2012. – С. 608–609.
10. Очередин В.П. Допустимість та недопустимість доказів з кримінальних справ. /В.П.Очередин - В.-2003.- 278с.
11. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні

злочини: проект Закону України (реєстр. № 4448а від 8 серпня 2014 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=51914

12. Радченко В.І. Кримінальний процес: Підручник для вузів. - 2-ге вид., перераб. ідоп./В.І.Радченко – М:Юридичний Будинок,Юстицинформ, – 2006. – 235 с.

13. Стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні. Перша щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. – К., – 2000р.

14. Татаров О.Ю. Закінчення досудового розслідування складанням обвинувального акта: проблеми та шляхи їх розв'язання / О.Ю. Татаров / Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2012. – № 2. – С. 124–134.

15. Татаров О.Ю. Проблеми повідомлення про підозру та шляхи їх вирішення, /О.Ю.Татаров /, 2014 Науковий часопис Національної академії прокуратури України – 2014. – №4. – С.179–186.

16. Тертишник В.М. Кримінально-процесуальне право України: підручник. /В.М.Тертишник – К.: А.С.К., 2003 – 1120с.

17. Уваров В.Г Проблеми реалізації результатів оперативно-розшукової діяльності органом дізнання //Актуальні питання правоохоронної діяльності: вітчизняний і зарубіжний досвід: Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ України. – 2005. – № 4. – С. 352-357.

18. Фаринник В. І. Розвиток правового регулювання збирання доказів за новим Кримінальним процесуальним кодексом України / В. І. Фаринник // Митна справа. – 2012. – № 4 (82). – Ч. 2. – С. 3;

19. Юрченко Л.В. Повідомлення про підозру: новела кримінального процесуального законодавства України / Л.В. Юрченко // Актуальні проблеми публічного та приватно- го права: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (3 жовтня 2012 року). – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2012. – С. 355–357.